

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Під науковим керівництвом Піроженко Т. О., авторська група: Байєр О. М., Гавриш Н. В., Левінець Н. В., Половіна О. А., Рейпольська О. Д. та ін. 2021. 38 с.
URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект; пер. з англ. Гумецької Л. Харків : Віват (Серія «Саморозвиток»), 2019. 512 с.
3. Колосова О.В., Севастьянова Л.Ф., Рудишина О.С. Адаптація першокласників до шкільного життя засобами театралізації. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2), травень. С. 143-148.
4. Олійник О.М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2017. 163 с.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Діана Кравець, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: К.В. Мнишенко, доктор філософії (PhD), старший викладач,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна)

FORMATION OF FUNDAMENTALS OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION IN CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

Diana Kravets, master's student

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті проаналізовано поняття національно-патріотичного виховання, визначено основні його складові; розкрито формування основ національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку; розглянуто основні завдання які висвітлені у Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді та можливості їх впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти; розглянуто патріотичне виховання як основу національно-патріотичного виховання, та розкрито основні принципи через які воно реалізується в практиці.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання; концепція національно-патріотичного виховання; дитина дошкільного віку; виховання; вихователь закладу дошкільної освіти

Abstract: The article analyzes the concept of national-patriotic education and defines its main components. It reveals the foundations of national-patriotic education for preschool children and examines the key objectives outlined in the Concept of National-Patriotic Education of Children and Youth, along with the possibilities of implementing these objectives in the educational process of preschool institutions. The article also considers patriotic education as the basis of national-patriotic upbringing and highlights the main principles through which it is realized in practice.

Keywords: national-patriotic education; Concept of National-Patriotic Education; preschool child; upbringing; preschool educator

Зміни, що відбуваються в економічному, політичному та соціальному житті України, зумовлюють необхідність модернізації системи освіти, зокрема педагогічної. Відповідно до положень Національної доктрини розвитку освіти, ключовою метою державної освітньої

політики є створення умов для всебічного розвитку особистості, сприяння її творчій самореалізації, виховання покоління громадян, спроможних навчатися впродовж життя, зберігати й примножувати культурні надбання українського народу, а також зміцнювати демократичну, правову та незалежну державу як складову європейської й світової спільноти [8].

Однією з позитивних тенденцій сучасності є зростаючий інтерес суспільства до національної історії, народних традицій, побуту та обрядів, а також активне залучення дітей до їх пізнання в інтерактивний, неформальний спосіб.

У контексті оновлення соціально-економічного та культурного життя країни зростають очікування до рівня професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти. Сучасний фахівець у цій галузі має поєднувати глибокі професійні знання з широким культурним світоглядом, володіти практичними навичками для ефективного включення в соціальне життя, а також бути відкритим до постійного самовдосконалення як у професійній, так і в особистісній сфері.

Вимоги до сучасного педагога та рівня його підготовки окреслені у низці нормативних документів, зокрема Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Концепції громадянського виховання особистості в умовах становлення української державності, Концепції національно-патріотичного виховання тощо. Зокрема, цільова комплексна програма «Вчитель» підкреслює, що саме педагог реалізує державну політику у сфері формування інтелектуального й духовного потенціалу нації, розвитку науки, культури, техніки, збереження та примноження культурних традицій, виховання людини майбутнього.

Питання формування патріотизму у дітей і молоді здавна було в центрі уваги провідних діячів української педагогіки, серед яких – Г. Ващенко, О. Духнович, І. Огієнко, С. Русова, Я. Ряппо, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші [5; 6; 10; 11; 13]. У своїх працях вони висвітлювали як теоретичні засади, так і практичні аспекти патріотичного виховання, підкреслювали важливість народної основи у формуванні національної свідомості.

Сучасні підходи до національно-патріотичного виховання представлені в дослідженнях таких учених, як П. Щербань, К. Чорна, В. Кузь, Ю. Руденко, П. Кононенко, М. Стельмахович та інші.

Значну увагу цій темі приділяла також Софія Русова, яка підкреслювала виняткову цінність патріотичного виховання, вважаючи, що справжні громадяни – це ті, хто завжди готовий жертвувати власними інтересами заради досягнення важливої мети, будь то в науковій, політичній чи суспільній сфері [9, с. 162].

На сучасному етапі трансформації освітньої системи особливого значення набуває виховання громадянсько активної, патріотично налаштованої особистості. У Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді окреслено ключові напрями цього процесу, що насамперед реалізуються у діяльності закладів дошкільної освіти. Основна мета Концепції полягає у формуванні молоді як свідомих громадян, які віддано працюють задля розвитку суверенної, демократичної, правової та соціальної держави. Така молодь має бути здатною гідно представляти національні інтереси, знати свої права та обов'язки, бути готовою захищати їх цивілізованими способами, підтримувати суспільну злагоду та конструктивну взаємодію, виявляти компетентність, конкурентоспроможність і прагнення до самореалізації як особистості, громадянин, професіонал і носій культурної спадщини [7].

До основних завдань, викладених у Концепції, належать: утвердження в свідомості дитини патріотичних ідеалів і переконань, поваги до історичного минулого та культурної багатоманітності України; виховання любові до української мови, шанобливого ставлення до державних законів, формування толерантного ставлення до представників інших культур; ознайомлення дошкільників із традиціями, культурою, звичаями українського народу; розвиток у дітей почуття патріотизму, чуйності, бережливого ставлення до природи тощо.

Реалізація цих завдань в освітньому середовищі сучасного ЗДО можлива через дотримання принципів, окреслених у Концепції: національної спрямованості, самоактивності та саморегуляції, полікультурності, соціальної відповідності, збереження історичної та соціальної пам'яті, міжпоколінної спадкоємності [4]. Діти готові до пізнання інформації про власну родину, національні традиції та звичаї, що формує в них почуття належності до рідного краю, своєї сім'ї та нації загалом.

У цьому контексті педагог є ключовою фігурою, адже саме його професійна підготовка впливає на ефективність функціонування ЗДО, якість упровадження інноваційних освітніх технологій та засобів навчання. Суспільство висуває нові вимоги до результатів дошкільної освіти, а сучасні умови педагогічної діяльності вимагають адаптації до розмаїття освітніх програм, змістового наповнення та використання новітніх технічних і цифрових засобів. Це актуалізує потребу в оновленні змісту та форм професійної підготовки вихователя. У зв'язку з цим у закладах вищої освіти впроваджуються навчальні дисципліни, що спрямовані на формування національно-патріотичних орієнтирів у майбутніх педагогів, адже саме особистість вихователя є рушієм освітніх змін.

К.Д. Ушинський наголошував на особливій місії вчителя, вважаючи його не лише провідником знань, а й посередником між високими ідеалами минулого та прийдешнім поколінням: «Учитель, який стоїть на рівні сучасної освіти, відчуває себе живим, активним членом організму, який бореться з незнанням і вадами людства... і розуміє, що його смиренна праця — одна з найнеординарніших справ в історії» [13].

Підготовка педагогів до реалізації завдань національно-патріотичного виховання базується на чинних законодавчих, концептуальних і програмних документах: Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Концепції педагогічної освіти, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Державному стандарті дошкільної освіти тощо.

До ключових понять національно-патріотичного виховання належать «національне виховання», «національна свідомість», «патріотизм», «національна ідея», «національний ідеал» та інші. Омелян Вишневецький підкреслював, що ці категорії становлять основу такого виховання, наголошуючи, що "...основою кожної нації є природна потреба в самозбереженні, самовдосконаленні та самооцінці шляхом побудови власної держави, саме з цієї причини кожна освіта завжди повинна бути національною" [1].

Згідно з положеннями *Енциклопедії освіти*, національне виховання дітей і молоді — це система формування світоглядних переконань, ідеалів і ціннісних орієнтацій, що базується як на традиційній народній педагогіці, так і на досягненнях української науки, культури та літератури. Його мета — формування в дітей почуття приналежності до нації, поваги до культурної спадщини, традицій і звичаїв, духовних основ українського народу [3].

У *Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття)* визначено, що основою національного виховання мають бути гуманізм, демократизм, єдність родинного і шкільного виховання, принципи спадкоємності між поколіннями [2]. Кінцевою метою є набуття молоддю соціального досвіду, засвоєння духовної спадщини народу, формування високого рівня міжетнічної культури, національної свідомості, духовної й моральної зрілості, а також правової та естетичної культури незалежно від етнічного походження.

В. Сухомлинський наголошував на важливості патріотичного виховання особистості, акцентуючи увагу на необхідності формування у дітей цінностей, пов'язаних із любов'ю до Батьківщини, рідної землі, своєї родини, української мови та повагою до історичної й культурної спадщини нації [6; 10].

У дошкільних закладах національно-патріотичне виховання реалізується різними засобами. Зокрема, у групових кімнатах створено тематичні куточки, де діти мають змогу ознайомитися з державними символами України — Тризубом, Прапором, Гімном. Також традиційними є виховні заходи, приурочені до важливих дат: Шевченківські вечори, свята

рідної мови, конкурси на краще виконання народної казки, екскурсії до музеїв. Окремо варто згадати заходи на підтримку захисників України, сімей загиблих воїнів тощо.

Головною метою патріотичного виховання у ЗДО є розвиток у дітей навичок використання української мови як у повсякденному спілкуванні, так і на початковому рівні письма. Формування патріотичних цінностей ґрунтується на ознайомленні з історією України, героїчними постатями козащини, здобутками в науці, спорті, культурі. У сучасних умовах національно-патріотичне виховання має бути наскрізним, базуватися на щирій любові до української ідентичності – мови, культури, традицій. Цей процес є тривалим і безперервним: він починається в родині, продовжується в дитячому садку, школі, закладі вищої освіти та супроводжує людину впродовж усього життя.

Патріотичне виховання – це складова гармонійного розвитку особистості. У процесі його реалізації вихователю слід зважати на індивідуальні особливості кожної дитини та її вікові потреби. Дошкільнята мають природну допитливість, прагнуть пізнавати навколишній світ, а отже – саме у цьому віці найдоцільніше формувати перші уявлення про національні цінності, світогляд та приналежність до народу.

У ході ознайомлення дітей із поняттями національної ідентичності важливе місце посідає формування національної свідомості. Як зазначав С. Томашівський, національна свідомість – це усвідомлення глибокого зв'язку з власним народом, з його культурою та традиціями [12]. Дітям необхідно пояснювати, що вона проявляється через знання й використання рідної мови, високу моральну культуру, шанобливе ставлення до звичаїв і любов до Батьківщини. Значну роль у цьому процесі відіграє освітній простір закладу дошкільної освіти, який має бути наповнений національним змістом та гуманістичними цінностями. Також важливою складовою виховання є святкування національних свят, відзначення історичних подій, до підготовки яких активно залучаються самі діти.

Одним із головних завдань сучасного дошкільного закладу є оновлення системи національно-патріотичного виховання в контексті традицій українського народу. Формування молодого покоління на основі культурної спадщини, звичаїв і цінностей української нації має стати основою виховного процесу. Національне виховання у сучасному вимірі покликане відігравати провідну роль у відродженні національної культури та ідентичності.

Список використаних джерел

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Навч. посіб. 3-тє вид., доопрац. і доп. Київ, 2008. 566 с.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI ст.) URL: www.infolibrary.com.ua/books-text-563.html
3. Доукіна О.М. Національне виховання дітей і молоді. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. Київ, 2008. 1040 с. С. 567–569.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді 2015 – 2019 рр. URL: [https:// sites.google.com/site/vihovnarobotaznz/koncepcia-nacionalno-patrioticnogo-vihovanna-ditej-i-molodi-2015-2019-r-r](https://sites.google.com/site/vihovnarobotaznz/koncepcia-nacionalno-patrioticnogo-vihovanna-ditej-i-molodi-2015-2019-r-r).
5. Кривошея Т.М. Особистісно-орієнтовані засади концепції національного виховання С.Ф.Русової. *Реалізація ідей В.О.Сухомлинського в практиці роботи сучасних освітніх закладів: збірник матеріалів регіональних педагогічних читань.* / Відп. за випуск: І.М.Лапшина, Н.Ю.Родюк,. Вип. 12. В.: ТОВ "Документ ПРИНТ", 2017. С.318-322.
6. Кривошея Т.М. Педагогіка Василя Сухомлинського в гуманітарно-ціннісних вимірах ХХІ століття. *Реалізація ідей В.О.Сухомлинського в практиці роботи сучасної початкової школи: Збірник матеріалів регіональних педагогічних читань.* Вип. № 4. Вінниця, 2008. С.5 - 8.
7. Мазур К.В. Формування художньо-естетичного смаку в дошкільників як психолого-

педагогічна проблема. *Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя: Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (м. Вінниця, 29-30 листопада 2017 року.). Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. с. 75-78.

8. Мельниченко І. М. Формування громадянської та національної свідомості особистості в поліетнічному освітньому середовищі. *Початкове навчання та виховання*. 2016. №22-24. С. 39–52.
9. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002. Законодавчі акти України з питань освіти: за станом на 1 квіт. 2004 р. Верхов. Рада України, Ком. з питань науки і освіти. Київ, 2004. С. 279–294.
10. Русова С. Суспільні питання виховання. *Життя і знання*. 1929. Ч.6 (18). С. 161–163.
11. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: у 5-ти т. Київ, 1976. Т. 3 С. 7 – 279.
12. Томашівський С. З чого нам національноосвідомляться? *Учитель*. 1905. Ч.3. С. 25–28.
13. Ушинський К. Д. *Вибрані педагогічні твори* в 2т. Київ, 1949.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРИЙОМІВ ФАНТАЗУВАННЯ ДЖАННІ РОДАРІ

Тетяна Кривошея, кандидат педагогічних наук, доцент,
Інна Безношук, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)

DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE BY MEANS OF TECHNIQUES FANTASISING BY GIANNI RODARI

Tetiana Kryvosheya, candidate of pedagogical sciences, associate professor,
Inna Beznoschuk, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розкриваються особливості розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку за допомогою прийомів фантазування, запропонованих італійським письменником Джанні Родарі («Кит і кіт», «Кола по воді», «Довільний префікс», «Фантастичне продовження», «Що потім?», «Скляні чоловічки», прийоми складання казок («Салат із казок», «Казки навиворіт», «Перебріхування казок»).

Ключові слова: творчі здібності, фантазування, Джанні Родарі, креативне мислення, уява, діти старшого дошкільного віку.

Abstract. The article reveals the peculiarities of the development of creative abilities of senior preschool children using fantasy techniques proposed by the Italian writer Gianni Rodari. («The whale and the cat», «Circles on the water», «Arbitrary prefix», «Fantastic continuation», «What next?», «Glass men», techniques for composing fairy tales («Salad of fairy tales», «Fairy tales inside out», «Fairy tales»).

Key words: creative abilities, fantasising, Gianni Rodari, creative thinking, imagination, children of older preschool age.

У сучасному світі, що стрімко змінюється, творчість перестала бути просто бажаною рисою, а перетворилася на ключовий фактор успіху як для окремих людей, так і для суспільства в цілому. У ХХІ столітті, що характеризується глобалізацією, технологічним